

Uiterwaarden Wamel, Dreumel en Heerewaarden: Samen kansen creëren voor nieuwe natuur

Staatsbosbeheer, provincie Gelderland en Rijkswaterstaat werken samen aan de inrichting van nieuwe natuur in de uiterwaarden van Wamel, Dreumel en Heerewaarden. Dit doen ze in samenspraak met de gemeenten West Maas en Waal en Maasdriel, en Waterschap Rivierenland.

De uiterwaarden Wamel, Dreumel en Heerewaarden liggen aan de Waal en zijn onderdeel van het Natura 2000 gebied Rijntakken. Het gebied is een belangrijke natuurlijke schakel tussen Biesbosch en Millingerwaard. Het landschap kenmerkt zich door een afwisseling van natuur- en landbouwgebieden. Het gebied heeft zeldzame leefgebieden. Langs de oevers zijn oeverwallen (zandruggen) met stroomdalgraslanden aanwezig. Deze zijn bijzonder voor de Nederlandse rivierdelta. Langs de winterdijk liggen zachthout ooibossen met afwisselend poelen en restanten van oude rivierstrangen. Vanaf de winterdijk zijn er prachtige vergezichten op de uiterwaarden en de Waal. In de huidige situatie zijn kenmerkende soorten in het gebied o.a. bever, oeverzwaluw, ijsvogel en modderkruiper. Het Veerhuis en Bato's Erf zijn opvallende onderdelen van deze uiterwaarden.

Het landschap

Het gebied kenmerkt zich door overblijfselen van oude rivierlopen. Deze liggen verscholen in het landschap. Zo is bij Heerewaarden een hoge rug in het landschap te zien. Dit is een voormalig riviereiland. Bij Wamel is een relict van een oude krib zichtbaar.

Langs de Waal zijn steile oevers aanwezig, die door het hoge water van de Waal zijn gevormd. De oevers bij Wamel en Dreumel zijn in de afgelopen jaren veranderd door de verwijdering van kribben en de aanleg van langsdammen in de Waal. Hiermee krijgen ze een meer natuurlijk karakter.

De Vonkerplas is een relatief jong element in het landschap. Deze is ontstaan als gevolg van zandwinning.

Waarom ingrijpen in de huidige situatie?

De drie samenwerkende partijen willen in samenhang verschillende natuurdoelen realiseren. Deze geven een natuurimpuls aan het gebied. Het gaat om doelen in het kader van het nationale programma Kaderrichtlijn water (KRW) van Rijkswaterstaat, Natura 2000 (N2000) en Gelders Natuurnetwerk (GNN) van Provincie Gelderland en Nadere uitwerking voor het Rivierengebied (NURG) van Staatsbosbeheer en het ministerie van LNV.

KRW	Natura 2000	GNN en NURG
De KRW heeft als doel de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Er moet onder andere meer diversiteit komen in vissoorten, planten en macrofauna voor dit deel van de Midden -Waal. Meer over KRW vindt u op deze webpagina van Rijkswaterstaat .	In het N2000 programma wordt gekeken naar versterking van diverse habitats die typisch zijn in het rivierenlandschap, zoals natuurlijke graslanden en hooilanden, oobossen en slikkige oevers en poelen. Ook naar de bijbehorende fauna en meer algemene soorten waaronder vogels. Voor meer informatie over dit onderwerp verwijzen we u naar https://www.natura2000.nl/ en naar https://www.gelderland.nl/Gelderse-natuurgebieden .	De GNN en NURG streven naar versterking van de natuur door o.a. het omzetten van agrarische grond naar natuur en het aanpassen van beheer (zie verder ook: https://www.gelderland.nl/Gelderse-natuurgebieden).

Deze drie doelen (KRW-N2000- GNN/NURG) zijn opgenomen in het voorlopig ontwerp voor UWDH en worden in samenhang gerealiseerd door een combinatie van fysieke maatregelen en beheer.

Het voorlopig ontwerp

Het plangebied en het *voorlopig* ontwerp zijn weergegeven op de bijgevoegde luchtfoto. De meestromende nevengeulen zijn apart getekend. Om de diverse doelen te realiseren hebben we de volgende elementen opgenomen in het ontwerp:

1. De aanleg van 5 meestromende nevengeulen (ca. 10 km totale lengte)

De nevengeulen volgen grotendeels de contouren van de strangen uit het vorige ontwerp. Ook hebben zij een vergelijkbaar profiel als de geul Tielse Plaat uit het eerdere ontwerp. Dit profiel kent een bodembreedte van ca. 7 meter, met taluds van ca. 1:4,5 naar een knikpunt dat overeenkomt met de gemiddelde waterstand. Daarboven is het talud 1:1 verder uitlopend richting het maaiveld, met een talud tot 1:9.

Deze nevengeulen creëren de juiste omstandigheden voor soorten die typisch zijn voor dit deel van de Waal, zoals de winde, rivierprik, barbeel en de bittervoorn.

De geulen worden zo vormgegeven dat ze het grootste deel van het jaar meestromen. Stromend water en beschutting geven tegen de scheepvaarteffecten (geluid en golven) zijn essentiële voorwaarden voor de leefomgeving voor veel van de doelsoorten uit de KRW.

2. De aanleg van ca. 36 ha overstromingsvlaktes.

Delen van de uiterwaard zullen langer water vasthouden in het voorjaar in de overstromingsvlaktes. In deze gebieden wordt het water in het voorjaar op natuurlijke wijze langer vastgehouden door aangepast waterbeheer. Dit geeft de juiste omstandigheden voor vissen om te paaïen en juveniele vissen om op te groeien.

3. De aanleg van ca. 274 hectare nieuwe natuur aan (144 ha GNN-Natura 2000 en 130 ha NURG).

Door agrarische grond om te zetten naar natuurgrond en door het beheer aan te passen, geven we ruimte aan natuurlijke gras- en hooilanden en weidevogels. We maken ruimte voor het ontstaan van nieuw hardhoutoobos, bijvoorbeeld langs de winterdijk bij de Vonkerplas en bij Bato's Erf. We hopen in de toekomst de porseleinhoen en de kwartelkoning weer terug te zien in het gebied.

Onzekerheden in het voorlopige ontwerp.

Momenteel lopen verschillende onderzoeken naar de effecten van het voorlopige ontwerp. De hydrologische effecten binnendijs en de rivierkundige effecten voor de scheepvaart zijn hiervan de belangrijkste. De effecten zijn via expert judgement beoordeeld en de rivierkundige effecten zijn het meest kritisch. De meestromende nevengeulen brengen namelijk aanzanding met zich mee in de hoofdvaargeul. Dit moet zoveel mogelijk worden voorkomen want een veilige scheepvaart dient gewaarborgd te zijn. We beoordelen de nevengeulen hier in de komende periode op, en waar nodig zullen de nevengeulen worden aangepast.

De bereikbaarheid

Met de aanleg van geulen dreigen delen van de uiterwaard deels onbereikbaar te worden. Om het "rondje in de uiterwaard" en het struinen te waarborgen, leggen we bruggen aan. Deze zorgen er ook voor dat dieren bij hoogwater een vluchtmogelijkheid hebben. Verder worden er geen intensieve recreatieve voorzieningen aangelegd. Centraal staat de rust in het uiterwaardgebied.

De Vonkerplas

Deze voormalige zandwinplas neemt een bijzondere plaats in het gebied in. Aanvankelijk was de wens om deze opnieuw in te richten met deels flauwe oevers, om zo een grotere biodiversiteit aan flora en fauna te krijgen. Dit zou met vrijkomende grond uit het werk worden gerealiseerd. Gezien de maatschappelijke discussie rondom verondiepen, is besloten om de Vonkerplas voor nu uit het ontwerp te houden.

Voor het vervolg van de Vonkerplas overwegen wij om een apart traject te doorlopen met de omgevingspartijen. Aanvullend onderzoek naar de ecologische kwaliteit van de huidige plas zal nodig zijn. Ook om de ecologische en maatschappelijke meerwaarde en effecten van verondieping met grond uit het project te beoordelen. Mocht hieruit blijken dat dit een duidelijke ecologische en maatschappelijke meerwaarde heeft, zal worden overwogen om dit in de uitvoering van het werk toe te voegen. Uiteraard zullen dan de juiste procedures hiervoor gevolgd worden.

Beheer en Onderhoud

Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat hebben ieder een rol in het beheer en onderhoud van de uiterwaarden wanneer deze opnieuw zijn ingericht. Zij zijn in overleg over de praktische invulling van het beheer. We streven ernaar dat Staatsbosbeheer het beheer in het gehele gebied gaat regelen mede namens Rijkswaterstaat. Voorzien is om het beheer uit te voeren met begrazing door vee gedurende een deel van het jaar in combinatie met maaibeheer.

Als overheidsorganisaties zullen Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat het beheer en onderhoud moeten aanbesteden. RWS en SBB zullen bij een openbare aanbesteding voor het onderhoud aangeven dat lokale partijen, in de omgeving, zoveel mogelijk betrokken dienen te worden. Hoe dit precies vorm krijgt en uitpakt wordt nog nader uitgewerkt. Wij houden u hiervan op de hoogte.

De uitvoering en tijdelijk beheer

Met de uitvoering van de maatregelen komt ca. 900.000m³ grond vrij, die uit het gebied wordt afgevoerd. In de tussenliggende periode kijkt Staatsbosbeheer naar het tijdelijk beheer van gronden waar geen werkzaamheden plaatsvinden. Ook zal worden beoordeeld op welke wijze het ongewenst gebruik van de uiterwaarden, zoals motorcrossen, tegengegaan kan worden.

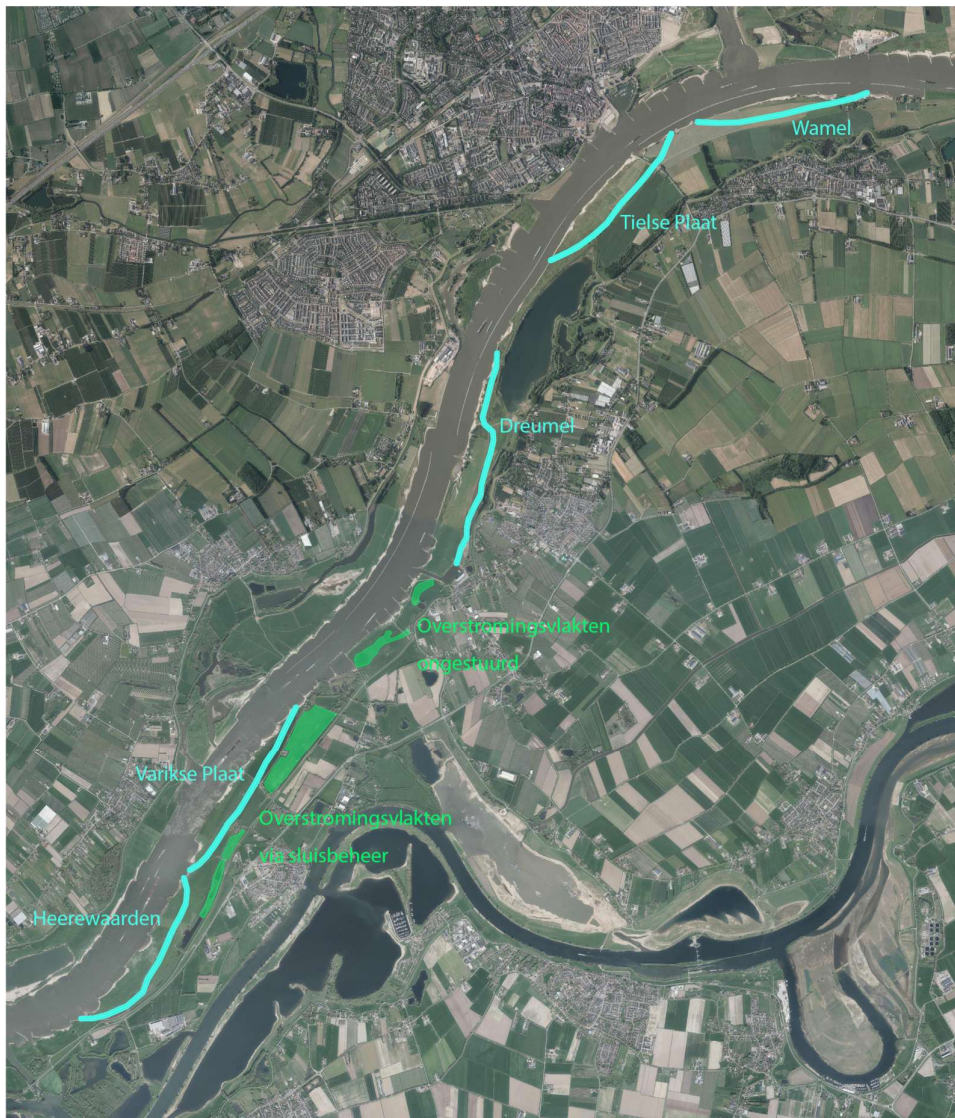
Planning

In november 2020 wordt een Voorkeursalternatief vastgesteld door Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en Provincie Gelderland. Dit vormt de basis voor de bestemmingsplanwijzigingen en de vergunningen. In 2021 liggen deze ter inzage voor een ieder en kunnen zienswijzen en bezwaren worden aangetekend.

Naar verwachting worden het bestemmingsplan en de uitvoeringsvergunningen in de eerste helft van 2022 vastgesteld. De start van de uitvoering is gepland vanaf 2023. De duur van de uitvoering zal, afhankelijk van de werkwijze, ca. 2 – 3 jaar in beslag nemen.

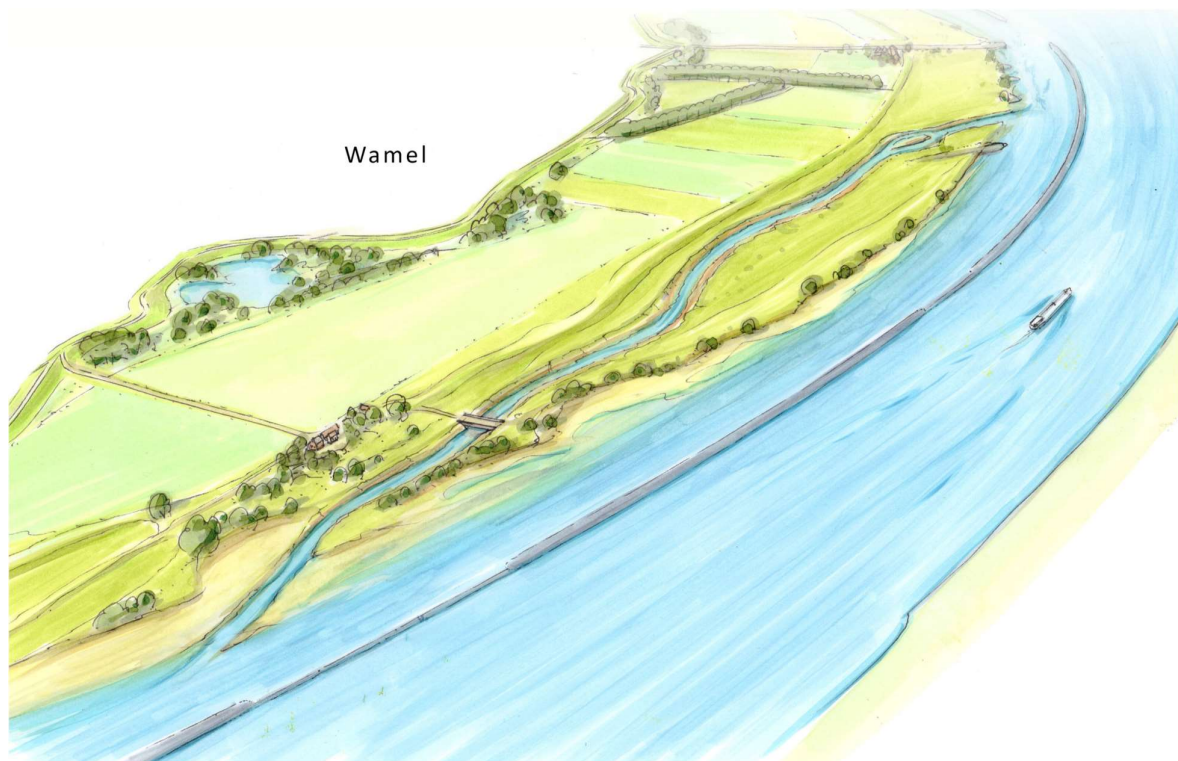

Overzichtskaart en schetsen nevengeulen

In de overzichtskaart zijn de meestromende nevengeulen en zogenaamde overstromingsvlakten afgebeeld. De noordelijke overstromingsvlakte tussen Dreumel en Bato's Erf is een ongestuurde overstromingsvlakte (zie schets). Dat betekent dat het water vanzelf bij opkomend hoogwater vanuit de rivier over de oever in de verlaagde vlakte stroomt. Om voldoende water in te kunnen vangen wordt de vlakte ca 1 tot 1,5 m verlaagd. Ten zuiden van Bato's erf liggen nog twee overstromingsvlakten. Hier is geen ingreep voorzien en om hier water vast te kunnen houden, wordt alleen het sluisbeheer aangepast. Dit nieuwe beheer bestaat er dan uit dat tijdens een hoge waterstand water via de sluis ingelaten wordt en als de waterstand dan zakt, de sluis te sluiten zodat het water langer wordt vastgehouden in het voorjaar. Omdat hoogwater vooral in de winter en het vroege voorjaar optreedt, zullen de vlakten vooral in het voorjaar gevuld zijn, wat juist wenselijk is, om het een aantrekkelijk gebied te maken voor vogels, vissen en amfibieën.

Meestromende nevengeul Wamel

Meestromende nevengeul Tielse Plaat

Meestromende nevengeul Dreumel

Gestuurde Overstromingsvlakte tussen Dreumel en Bato's erf

Meestromende nevengeul Varikse plaat

Meestromende nevengeul Heerewaarden

